

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АНАЛІЗУ ФОРМУВАННЯ ДОДАНОЇ ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВОМ

О. М. ВАРЧЕНКО¹, доктор економічних наук

О. Ю. ГАВРИК¹, кандидат економічних наук

Н. О. ВЕРНЮК², кандидат економічних наук

О. О. ВАРЧЕНКО¹, доктор філософії

¹ Білоцерківський національний аграрний університет

² Уманський національний університет садівництва

У статті систематизовано складові інформаційного забезпечення аналізу формування доданої вартості суб'єктами підприємства та обґрунтовано напрями його удосконалення. Запропоновано такі напрями удосконалення системи звітності про витрати і результати виробництва: зміна порядку групування інформації для її отримання по відповідних категоріях системи національних рахунків, зокрема, визначення випуску продукції методом «витрати-випуск» та витрат на виробництво продукції за економічними елементами; застосування фінансової концепції звітності, що містить інформацію про залишки, понесені витрати при виробництві та реалізації продукції, за економічними елементами, фінансові результати підприємства; виділення показника доданої вартості в обліково-фінансовій звітності економічних суб'єктів окремим рядком.

Ключові слова: *додана вартість, валова додана вартість, додана вартість за витратами, інформаційне забезпечення, валовий дохід.*

Постановка проблеми. Відомо, що основою визначення величини доданої вартості на мікрорівні доцільно використовувати дані податкової звітності та реєстрів бухгалтерського (фінансового) обліку. Додана вартість, як показник виробничо-господарської діяльності суб'єкта господарювання, є об'єктом економічного аналізу та управлінського обліку, як методу формування неопублічної інформації.

Додана вартість є однією із найбільш багатогранних наукових категорій, вивчення якої набуває важливого значення у межах вартісного підходу та характеризує потенційну суспільну цінність виробленого продукту на етапі її формування, а також ринкову цінність у грошовому еквіваленті на етапі ринкової актуалізації вартості. Однак, незважаючи на певну уніфікованість розглянутих підходів до визначення величини доданої вартості, у різних галузях господарювання мають прояв специфічні, характерні конкретному роду діяльності аспекти, які в обов'язковому порядку необхідно враховувати при обчисленні величини доданої вартості.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Узагальненням результатів досліджень науковців виявлено, що з метою прийняття виважених управлінських рішень корпоративними структурами використовується модель економічної доданої вартості (EVA – Economic Value Added) як показник оцінки внутрішньофірмової ефективності, яка є критерієм оцінки вартості. Розрахунок показника EVA провадиться зменшенням величини прибутку підприємства від звичайної діяльності за вирахуванням податків на величину плати за весь інвестований в підприємство капітал [1, 2]. Показник застосовується для оцінки ефективності діяльності підприємства з позиції його власників або акціонерів, які вважають, що діяльність підприємства має для них позитивний результат у разі, якщо вдалося заробити більше, ніж становить прибутковість альтернативних вкладень [3]. Саме тому важливо окреслити складові інформаційного забезпечення аналізу показника доданої вартості з метою розробки та прийняття обґрунтованих тактичних та стратегічних рішень.

Методика досліджень. Теоретичними засадами дослідження стали наукові праці вітчизняних та зарубіжних науковців в аспекті створення доданої вартості, а також концепція розвитку системи національних рахунків, методологічні положення з організації державного статистичного спостереження «таблиця «витрати випуск». При виконанні дослідження використано такі наукові методи як: абстрактно-логічний, індукції, дедукції, монографічний, теоретичного узагальнення, а також системного підходу.

Метою дослідження є узагальнення теоретичних засад й обґрунтування практичних пропозицій щодо формування системи інформаційного забезпечення аналізу формування доданої вартості підприємством.

Результати дослідження. Нині для прийняття управлінських рішень більшість компаній провідних країн світу формують Звіт про величину доданої вартості, який зазвичай поділяється на дві частини: перша характеризує величину доданої вартості, створеної за період, а друга показує яким чином додана вартість розподіляється у формі заробітної плати, відсотків, дивідендів і податків тощо. Показник величини доданої вартості розраховується як різниця між вартістю товарів і послуг, реалізованих суб'єктом господарювання (тобто дохід від продажів), і вартістю вхідних матеріальних ресурсів, придбаних у контрагентів. Здебільшого додана вартість дорівнює сумі прибутку до вирахування податків і витрат на оплату праці та сплату відсотків. Водночас головною відмінністю рахунків, які відображають фінансові результати, та звіту про додану вартість є порядок відображення витрат на оплату праці й виплату відсотків. Зазначимо, що в рахунках вони відображаються як витрати, що підлягають вирахуванню при розрахунку прибутку за період, а у звіті про додану вартість їх показують як розподіл величини доданої вартості.

Встановлено, що в середовищі науковців і практиків неоднозначно оцінюється використання Звіту про додану вартість як інформаційної складової. На думку науковців, його переваги є такими: інформація використовується для оцінки ефективності діяльності, тобто при формуванні та розподілу доданої вартості; надається можливість оцінити частку доданої вартості, яка

спрямовується на матеріальне стимулювання працівників, та її вплив на продуктивність праці. Недоліки полягають у наступному: форма звітів про величину доданої вартості не стандартизована; звіти про додану вартість публікуються лише незначною кількістю суб'єктів підприємницької діяльності, що ускладнює порівняння та проведення комплексного аналізу.

Очевидно, що запровадження методики обліку доданої вартості на мікрорівні повинно забезпечити інформацією при проведенні всебічного й детального аналізу формування та обчислення цього показника. Інформація про величину доданої вартості є необхідною для розробки висновків про результати господарської діяльності щодо формування вартості. З допомогою цього показника можна виявити відповідність планових і фактичних показників діяльності, оскільки додана вартість включає в себе не тільки суми понесених витрат, а й безпосередньо норми прибутку. Отже, на підставі показника доданої вартості можна робити висновки про прибутковість і рентабельність як окремого товару або послуги, окремого підрозділу, так і в цілому по підприємству.

Варто зауважити, що облік формування доданої вартості передбачає її оподаткування, оскільки саме податок на додану вартість гарантує високий ступінь надходження податкових платежів до бюджету. Слід зазначити, що показник доданої вартості відсутній у вітчизняному обліку суб'єктів підприємницької діяльності, однак ця обставина не перешкоджає розрахунку величини ПДВ.

Важливим джерелом інформації щодо формування доданої вартості суб'єктів господарювання по видах економічної діяльності та в цілому по країні є суцільне обстеження підприємств, що передбачає накопичення масиву даних на основі узагальнення інформації, що міститься в публічній фінансовій звітності відповідно до Регламенту (ЄС) № 295/2008 Європейського парламенту та Ради від 11.03.2008 р. стосовно структурної статистики підприємств [4], а також регламентів Комісії (ЄС) № 250/2009 та № 251/2009 від 11.03.2009 р. [5, 6].

Показник доданої вартості за витратами виробництва – це валовий дохід від операційної діяльності, скоригований на субсидії та непрямі податки. Він розраховується по підприємствах, основний вид економічної діяльності яких відноситься за КВЕД-2010 до секцій А; розділів 64 (крім банків) і 66 секції К; секцій L-N, P, R; розділів 95, 96 секції S. Розрахунок показника «додана вартість за витратами виробництва» по фізичних особах-підприємцях, які відповідно до Постанови Ради (ЄС) від 15.03.1993 р. № 696/93 «Про статистичні одиниці спостереження та аналізу виробничої системи Європейської Спільноти» належать до статистичної одиниці «підприємство», передбачено Методикою розрахунку показників структурної статистики з урахуванням діяльності фізичних осіб-підприємців, затвердженою наказом Держстату від 26.11.2015 р. № 343 [7].

Джерелами для розрахунку показника «додана вартість за витратами виробництва» є дані: державних статистичних спостережень «Структурні зміни в економіці України та її регіонів» та «Активи, власний капітал, зобов'язання та фінансові результати підприємств» (первинні дані); щодо підприємств, які в межах державного статистичного спостереження «Структурні зміни в економіці України та

її регіонів» обстежуються за формою № 1-підприємництво (річна), для розрахунку показника «додана вартість за витратами виробництва» використовують досить широкий перелік показників, об'єднаних у дев'ять груп [8].

Відповідно до Регламенту Комісії (ЄС) № 250/2009 від 11.03.2009 р. показник «додана вартість за витратами виробництва» розраховують на основі обороту, плюс капіталізоване виробництво, плюс інші нефінансові доходи (у тому числі субсидії на виробництво), плюс або мінус зміна запасів, мінус загальна вартість куплених товарів та послуг, мінус інші податки на продукцію, які пов'язані з оборотом, але не підлягають вирахуванню, мінус збори й податки, пов'язані з виробництвом. Зазначимо, що підприємства, які обстежуються за формою № 1-підприємництво (річна), розрахунок цього показника ведуть по кожному підприємству в цілому відповідно до його основного виду економічної діяльності.

Якщо підприємства обстежуються на вибірковій основі, розрахунок провадиться по кожному підприємству, яке увійшло у вибірку сукупність, за формою № 1-підприємництво (коротка) (річна), з подальшим розповсюдженням даних вибіркової сукупності на основі вибірки згідно з порядком, передбаченим Методикою поширення даних вибіркового структурного обстеження малих підприємств на генеральну сукупність [9].

З метою оцінки точності (надійності) статистичної інформації за розрахунковим показником «додана вартість за витратами виробництва» здійснюють контроль, передбачений у документі Євростату «Процес перевірки даних структурної статистики підприємств» («The SBS validation process») [10]. Контроль даних виконують на агрегованому рівні та на рівні підприємств у кілька етапів:

- на першому етапі встановлюють, чи набуває цей показник додатних значень. При невиконанні зазначеної умови формується перелік підприємств, у яких показник дорівнює нулю або нижче нуля. Відповідно проводять аналіз первинних даних та отримують необхідні пояснення від респондентів. Показник «додана вартість за витратами виробництва» може набувати від'ємних значень у результаті встановлення цін продажу на виготовлену продукцію нижче витрат виробництва за відсутності субсидування виробництва такої продукції;

- на другому етапі для контролю отриманих результатів застосовують порівняльний аналіз за показниками структурної статистики. Перевірку узгодженості показників структурної статистики проводять на всіх рівнях деталізації за КВЕД;

- на третьому етапі контролю передбачається проведення порівняльного аналізу розрахованого показника за звітний рік із попереднім роком щодо відповідності визначеним межам довірчого інтервалу, значення яких скориговані на індекс споживчих цін та індекс фізичного обсягу валового внутрішнього продукту (використовуються останні наявні дані за звітний рік). Контролюється також рівень темпу зростання (зниження) агрегованих показників за видами економічної діяльності у звітному році проти минулого року з урахуванням індексу споживчих цін та індексу фізичного обсягу валового внутрішнього продукту.

Статистична інформація за показником «додана вартість за витратами виробництва» деталізується за такими напрямками: у цілому по Україні; за видами економічної діяльності на рівні класу за КВЕД; регіонами; розмірами підприємств відповідно до законодавчих критеріїв, визначених у Господарському кодексі України; розмірами підприємств відповідно до законодавчих критеріїв і видами економічної діяльності на рівні класу за КВЕД; кількістю зайнятих працівників: до 9 осіб, від 10 до 49 осіб, від 50 до 249 осіб, 250 осіб і більше; обсягом реалізованої продукції (товарів, послуг), млн євро: 0-1, 1-2, 2-5, 5-10, 10-20, 20-50, 50-200, 200 і більше (для перерахунку вартісних значень у гривневий еквівалент застосовується середньорічний курс Національного банку України).

Розрахунок показника «додана вартість за витратами виробництва» здійснюється відповідно до вимог Регламенту Комісії (ЄС) № 251/2009 від 11.03.2009 р. щодо складання рядів даних зі структурної статистики підприємств. Поширення органами державної статистики інформації за показником структурної статистики «додана вартість за витратами виробництва» здійснюється із забезпеченням виконання Закону України «Про державну статистику» щодо конфіденційності інформації.

Згідно з чинною методологією побудова та надання пояснень до позицій класифікації видів економічної діяльності (КВЕД), додана вартість є вихідним показником, що визначає вид підприємства [11]. Зокрема, основним видом економічної діяльності вважається той, що забезпечує найбільшу частку загальної доданої вартості, яка створюється підприємством. Із цією метою вартість визначають як різницю між виробленою продукцією та проміжним споживанням.

Відомо, що центральне місце в системі показників макроекономічного обліку й аналізу посідає ВВП, який тісно пов'язаний із показником доданої вартості. Усі суб'єкти господарювання, незалежно від виду економічної діяльності та сфери виробництва (матеріального чи нематеріального), виробляють додану вартість. Сума виробленої в економіці валової доданої вартості становить величину ВВП. Своєю чергою валова додана вартість обчислюється як різниця між випуском і проміжним споживанням. При цьому під випуском у системі національних рахунків (СНР) розуміють сумарну вартість товарів (незалежно від їх використання) та послуг, що є результатом економічної діяльності резидентів у звітному періоді [12]. Для розрахунку доданої вартості під випуском розуміють суму реалізованої продукції (послуг), приросту незавершеного виробництва, а також готової та відвантаженої продукції. Тобто показник доданої вартості не диференційований з позиції стадій кругообігу капіталу. Це перша з істотних методологічних особливостей у трактуванні доданої вартості в національному рахівництві.

Проміжне споживання – це вартість товарів і послуг, які споживаються в звітному періоді у процесі виробництва товарів і послуг. Відповідно до методології СНР проміжне споживання включає в себе матеріальні витрати, оплату нематеріальних послуг (у т.ч. послуг фінансового посередництва), витрати на відрядження у частині оплати проїзду до місця службового відрядження і назад

та витрати по найму житлового приміщення, оплату разових робіт, виконуваних працівниками, які не зараховані до штату організації [13].

У згаданих Методологічних положеннях з організації державного статистичного спостереження розкривається друга особливість – включення оплати послуг фінансового посередництва (у т.ч. відсотків за користування позиковим фінансовим капіталом) до складу проміжного споживання. Вважаємо, що такий підхід є цілком обґрунтованим, оскільки фінансове посередництво в національному рахівництві розглядається як нематеріальні послуги, оплату за які передбачено відносити до проміжного споживання. Однак, якщо розглядати послуги фінансового посередництва (в частині надання бізнесу банківських кредитів) з позиції прямої участі позикового капіталу у створенні доданої вартості, то при її розрахунку для цілей управління доцільно включати плату за користування цим капіталом до складу доданої вартості, оскільки для керівництва компанії важливо мати інформацію про загальну величину доданої вартості, а також про те, яка її частина створена тільки за рахунок обороту капіталу власника, а яка – виключно за рахунок обороту позикового капіталу.

Третя методологічна особливість розрахунку показників економічного обороту в СНР полягає в тому, що амортизація основних засобів і нематеріальних активів (споживання основного капіталу) не входить до проміжного споживання. Тому ВВП і ВДВ мають відповідно визначення «валовий» і «валова», які означають, що до складу цих показників входить величина споживання основного капіталу. У трактуванні ж показників «додана вартість» і «проміжне споживання» з погляду класичної економічної теорії амортизація є елементом останнього.

Четверта концептуальна особливість трактування категорії «додана вартість» у національному рахівництві полягає в тому, що він ототожнює додану вартість лише з доходом, створеним конкретним видом економічної діяльності в загальному обсязі ВВП, тоді як на рівні підприємства доцільно вивчати показник доданої вартості не тільки з позиції фінансового результату бізнесу в цілому, але і з позиції матеріального носія цієї величини, тобто конкретного продукту.

П'ята суттєва методологічна особливість полягає в тому, що СНР розрізняє такі види доходу для реального сектору економіки: додана вартість (вироблений дохід); сальдо первинних доходів від виробництва і власності; вторинні доходи (безоплатні асигнування); чистий дохід (залишковий дохід після всіх нарахувань до виплат). Тобто в макроекономічному обліку додана вартість – це дохід, отриманий від процесу виробництва. Якщо ж абстрагуватися від виробничого підходу до сутності досліджуваного показника та сконцентрувати увагу на природі капіталу як вартості, що генерує в процесі господарського кругообігу нову (додану) вартість, то можна дійти висновку, що додана вартість створюється як у поточному (виробничому) бізнес-процесі (у цьому випадку її носієм є конкретний продукт, робота або послуга), так і в неосновному (не пов'язаному з поточною діяльністю) бізнес-процесі (у цьому випадку додана вартість втілена в прибутку від цієї діяльності і витратах, пов'язаних із утриманням персоналу, зайнятого в ній, при цьому матеріальний носій цієї частини доданої вартості виділити не завжди можливо, вона повинна розглядатися з прагматичної точки

зору як додаткове джерело задоволення фінансових інтересів учасників всього бізнес-процесу). Таким чином, додана вартість трактується як показник, що характеризує результат функціонування економічної системи на мікро- і макрорівні.

Показник доданої вартості має двоїсту природу: по-перше, він характеризує внесок даного бізнесу в ВВП країни, отже, ефективний бізнес матиме вищі темпи зростання доданої вартості порівняно з темпами зростання обсягів виробництва; по-друге, він характеризує розподіл створеного бізнесом продукту між працівниками, власником і державою; з позиції власника ефективний той бізнес, у якого темпи зростання прибутку випереджають темпи зростання доданої вартості. Необхідно наголосити на наявності проблеми тінзації економіки та її відображення в системі національних рахунків. Сутність проблеми полягає не тільки у площині використання певних методів оцінювання обсягів тіншової діяльності, а й у виборі критеріїв відношення економічної діяльності до тіншового сектору та їх гармонізацією з методологічною та законодавчою базою різних країн світу, доцільності включення незаконної діяльності в оцінки макропоказників та у формі відображення цих обсягів у системі національного рахівництва. Тому, на нашу думку, процес розвитку теоретико-методологічного забезпечення статистичного оцінювання тіншового сектору економіки у межах СНР є незавершеним і потребує проведення додаткових досліджень з метою подальшого удосконалення його концептуальних основ.

Методика розрахунку валової доданої вартості детально розглянута в Методологічних положеннях Держстату і спільних виданнях Євростату з МВФ, Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), ООН і Світового банку. Міжнародна стандартна галузева класифікація всіх видів економічної діяльності визначає валову додану вартість (від англ. Gross Value Added, GVA) як різницю між вартістю випуску продукції в основних цінах і вартістю проміжного споживання. Водночас Державна служба статистики України дає визначення валової доданої вартості як різниці між випуском і проміжним споживанням; вона містить у собі первинні доходи, що створюються учасниками виробництва і розподіляються між ними. При цьому показник валової доданої вартості за видами економічної діяльності розраховується як сума оплати праці найманих працівників, інших податків за виключенням інших субсидій, пов'язаних із виробництвом, та валового прибутку (змішаного доходу).

Зазначимо, термін «валова» означає, що до складу доданої вартості входить величина споживання основного капіталу. У трактуванні показників «додана вартість» і «проміжне споживання» в контексті класичної економічної теорії амортизація є елементом останнього [16]. Питання включення амортизації необоротних активів до складу ДВ є дискусійним і визначає різні методики її розрахунку. За статистичного підходу СНР ототожнює валову ДВ тільки з доходом, створеним певним видом економічної діяльності в загальному обсязі ВВП.

У системі національного рахівництва додана вартість використовується для розрахунку величини ВВП, який становить собою суму доданої вартості всіх підприємств-виробників, галузей і відображає лише капіталізовану економічною

системою матеріальну частину продукування доданої вартості, яка тлумачиться обмежено, визначаючи, що її продуцентами можуть бути лише підприємства або працівники.

В Україні розрахунки щодо створення валової доданої вартості за інституційними секторами економіки здійснюються тільки з 2004 р. За даними Держстату частка сектора фінансових корпорацій у створенні валової доданої вартості у 2018 р. становила близько 1 %, що значно нижче, ніж у країнах ЄС. Отже, незважаючи на значний розвиток сектору фінансових корпорацій за останні роки, він залишається тим основним компонентом, якого не вистачає для прискорення економічного зростання в Україні.

У національних рахунках використовуються два рівні показників і два методи оцінки. Для економіки країни результати вимірюються випуском товарів і послуг та валовим внутрішнім продуктом у ринкових цінах, для секторів і видів економічної діяльності – випуском в основних цінах і валовою доданою вартістю.

За статистичною методологією випуск на рівні підприємств (обсяг виробленої продукції) обчислюється в першу чергу за даними фінансової звітності підприємств. Для великих і середніх підприємств, що подають повну фінансову звітність, випуск розраховується як сума чистого доходу від реалізації товарів і послуг, інших операційних доходів та інших (нефінансових) доходів підприємства, до якої додають виробництво для власного інвестування та зміну запасів підприємства і віднімають субсидії на виробництво та витрати на купівлю товарів для перепродажу. Для малих підприємств випуск дорівнює сукупним доходам підприємства із відповідними коригуваннями вищезазначеного показника на власне виробництво, запаси та товари для перепродажу [14].

Водночас випуск у нефінансових корпорацій у система національних рахунків (СНР) розраховується на основі показника реалізації товарів і послуг за структурною звітністю підприємств (форма № 1-підприємство) за вирахуванням чистих податків на продукти (що аналогічно чистому доходу від реалізації товарів і послуг у фінансовій звітності). До цього показника, як і в структурній статистиці, додають зміну запасів та продукцію для власних потреб і віднімають вартість товарів для перепродажу. Але на відміну від статистики підприємств від випуску віднімають також (розрахункові) прибутки від переоцінки запасів, а також торгіву націнку за товарами для перепродажу.

Отже, величина показника випуску за статистичною звітністю підприємств вища, ніж значення випуску за СНР, оскільки він включає інші операційні та неопераційні доходи підприємства: зокрема доходи від курсових різниць, від операційної оренди активів; дохід від роялті, відсотки, отримані на залишки коштів на поточних рахунках у банках, дохід від продажу активів (різниця між балансовою вартістю та ціною продажу), одержані штрафи, пені, неустойки тощо, відшкодування раніше списаних активів та від списання кредиторської заборгованості, а також прибутки від переоцінки запасів. Невідповідність даних статистики підприємств і національних рахунків швидше за все відображає значний обсяг розрахункових доходів у звітності підприємств, а аналогічні

показники ЄС теж вказують на те, що значення показників структурної статистики підприємств та національних рахунків не обов'язково повинні бути однаковими. Крім того, суттєвий обсяг недорахованого ВВП в Україні у структурній статистиці підприємств можливий через неврахування обсягів тіньової економіки, яка відображається в системі національних рахунків.

Висновки. Отже, додана вартість як економічна категорія за показниками рахунків бухгалтерського обліку має важливе значення в обґрунтуванні результатів господарської діяльності підприємства. Складові доданої вартості показують результативність господарювання, мотивацію власників, вартість робочої сили (найманих працівників), доходи держави і стан інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. Зважаючи на те, що складові доданої вартості на рахунках бухгалтерського обліку мають певні методичні недоліки, відображення доцільно запропонувати напрями удосконалення системи звітності про витрати і результати виробництва, а саме: зміна порядку групування інформації для її отримання по відповідних категоріях системи національних рахунків, зокрема, визначення випуску продукції методом «витрати-випуск» та витрат на виробництво продукції за економічними елементами; застосування фінансової концепції звітності, що містить інформацію про залишки, виробництво, реалізації продукції, витрати на її виробництво за економічними елементами та фінансові результати з метою оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства і складання національних рахунків.

При наданні економічними суб'єктами бухгалтерської звітності, що відповідає вимогам СНР, доцільно передбачити виділення показника доданої вартості окремим рядком, у результаті чого постане можливість оцінити внесок конкретного суб'єкта в загальній сумі валового внутрішнього продукту. Така пропозиція потребує удосконалення форм фінансової звітності підприємств. Очевидно, що результатом гармонізації фінансової звітності та системи національних рахунків буде значне розширення аналітичних можливостей і підвищення об'єктивності й достовірності визначення економічної ефективності на рівні підприємства.

Вважаємо, що розрахунок доданої вартості доцільно здійснювати на рівні господарюючих суб'єктів з двох позицій: по-перше, цей показник доцільно залучати для комплексного аналізу за оцінкою результативності та формування вартості, це дасть змогу впровадити вартісно-орієнтовані підходи до управління, що потребує удосконалення та розробки нових форм фінансової звітності, які дадуть змогу об'єктивно визначати показник доданої вартості; по-друге, суцільне визначення доданої вартості на рівні суб'єктів господарювання як показника звітності підприємств стане надійним інформаційним забезпеченням для розрахунку показників СНР на макрорівні.

Література:

1. Grant J. L. Foundations of economic value added. New Jersey: John Wiley&Sons, 2003. 324 p.
2. Костирко Л. А. Фінансовий механізм сталого розвитку підприємств: стратегічні орієнтири, системи забезпечення, адаптація : монографія. Луганськ : Вид-во «Ноулідж», 2012. 474 с.

3. Сторожук Т. М., Блищик Л. В. До питання термінологічного трактування дефініції "фінансова звітність". *Облік і фінанси*. 2019. № 4. С. 54–62.

4. Regulation (EC) No 295/2008 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2008 concerning structural business statistics. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:097:0013:0059:EN:PDF>.

5. Commission Regulation (EC) No 250/2009 of 11 March 2009 implementing Regulation (EC) No 295/2008 of the European Parliament and of the Council as regards the definitions of characteristics, the technical format for the transmission of data, the double reporting requirements for NACE Rev.1.1 and NACE Rev.2 and derogations to be granted for structural business statistics. Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R0250-20140520>.

6. Commission Regulation (EC) No 251/2009 of 11 March 2009 implementing and amending Regulation (EC) No 295/2008 of the European Parliament and of the Council as regards the series of data to be produced for structural business statistics and the adaptations necessary after the revision of the statistical classification of products by activity (CPA). Режим доступу: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:086:0170:0228:EN:PDF>.

7. Методика розрахунку показників структурної статистики з урахуванням діяльності фізичних осіб підприємців. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження щодо структурних змін в економіці України та її регіонів. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/64/mp_sz_eUr.pdf.

9. Методика поширення даних вибіркового структурного обстеження малих підприємств на генеральну сукупність. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

10. The SBS validation process. Eurostat / Meeting of the Steering Group: Structural Business Statistics. 2012, 15 16 November. Режим доступу: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/sbs_esms.htm

11. Методологічні положення щодо визначення основного виду економічної діяльності підприємства. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>

12. Концепція розвитку системи національних рахунків від 25 липня 2002 р. № 413 р. Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/413-2002%D1%80>.

13. Методологічні положення з організації державного статистичного спостереження «таблиця «витрати випуск»: наказ Державної служби статистики України від 01 листопада 2018 р. № 236 зі змінами. Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2020/101/101.pdf.

14. Класифікація інституційних секторів економіки України: наказ Державної служби статистики України від 03 грудня 2014 р. № 378 зі змінами. Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

References:

1. Grant, J. L. (2003). *Foundations of economic value added*. New Jersey: John Wiley&Sons, 2003. 324 p.

2. Kostyrko, L. A. (2012). Financial mechanism of sustainable development of enterprises: strategic guidelines, support systems, adaptation. Luhansk: "Knowledge" Publishing House, 2012. 474 p. (in Ukrainian).
3. Storozhuk, T. M., Blyshchyk, L. V. (2019). On the question of the terminological interpretation of the definition "financial reporting". *Accounting and finance*, 2019, no. 4, pp. 54–62. (in Ukrainian).
4. Regulation (EC) No. 295/2008 of the European Parliament and of the Council of March 11, 2008 concerning structural business statistics. Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:097:0013:0059:EN:PDF>.
5. Commission Regulation (EC) No 250/2009 of 11 March 2009 implementing Regulation (EC) No 295/2008 of the European Parliament and of the Council as regards the definitions of characteristics, the technical format for the transmission of data, the double reporting requirements for NACE Rev.1.1 and NACE Rev.2 and derogations to be granted for structural business statistics. Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R0250-20140520>.
6. Commission Regulation (EC) No 251/2009 of 11 March 2009 implementing and amending Regulation (EC) No 295/2008 of the European Parliament and of the Council as regards the series of data to be produced for structural business statistics and the adaptations necessary after the revision of the statistical classification of products by activity (CPA). Access mode: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:086:0170:0228:EN:PDF>.
7. Methodology for calculating indicators of structural statistics taking into account the activity of natural persons entrepreneurs. Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Methodological provisions on the organization of state statistical monitoring of structural changes in the economy of Ukraine and its regions. Access mode: http://www.ukrstat.gov.ua/metod_polog/metod_doc/2019/64/mp_sz_eUr.pdf.
9. The method of disseminating the data of the sample structural survey of small enterprises to the general population. Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
10. The SBS validation process. Eurostat / Meeting of the Steering Group: Structural Business Statistics. 2012, 15 16 November. Access mode: https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/sbs_esms.htm
11. Methodological regulations regarding the determination of the main type of economic activity of the enterprise. Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>
12. Concept of development of the system of national accounts dated July 25, 2002 No. 413. Access mode: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/413-2002%D1%80>.
13. Methodological provisions on the organization of state statistical monitoring "table "expenditure output": order of the State Statistics Service of Ukraine dated November 1, 2018 No. 236 with changes. Access mode: http://www.ukrstat.gov.ua/norm_doc/2020/101/101.pdf.
14. Classification of institutional sectors of the economy of Ukraine: order of the State Statistics Service of Ukraine dated December 3, 2014 No. 378 with changes. Access mode: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Annotation

Varchenko O. M., Gavrik O. Yu., Verniuk N. O., Varchenko O. O.

Information supply of the analysis of the added value formation by the enterprise

The article systematizes the components of information support for the analysis of the formation of added value by the entities of the enterprise and substantiates the directions for its improvement. The following directions for improving the system of reporting on costs and production results are proposed: changing the order of grouping information for obtaining it according to the relevant categories of the system of national accounts, in particular, determining production output by the «cost-output» method and production costs by economic elements; application of the financial concept of reporting, containing information on balances, expenses incurred during production and sale of products, by economic elements, financial results of the enterprise; allocation of the indicator of added value in the accounting and financial reporting of economic entities as a separate line.

It is shown that the added value as an economic category according to the indicators of accounting accounts is important in substantiating the results of the economic activity of the enterprise. The components of added value show the effectiveness of management, the motivation of owners, the cost of labor (salaried employees), state income and the state of the enterprise's investment and innovation activities. Given the fact that the components of added value in the accounting accounts have certain methodological shortcomings, it is advisable to suggest directions for improving the system of reporting on costs and production results, namely: changing the order of grouping information for obtaining it by the relevant categories of the system of national accounts, in particular, defining output of products by the "cost-output" method and production costs by economic elements; application of the financial concept of reporting, containing information on balances, production, sales of products, costs of its production by economic elements and financial results for the purpose of evaluating the financial and economic activity of the enterprise and drawing up national accounts.

Key words: *value added, gross value added, value added by costs, information provision, gross income, indirect taxes.*